

vam in trpljenju. Bog, ki je vsadil tega krasnega duha svobode v srce našega hrabrega naroda, bo dal nam in našim zvestim, v viharju izkušenim zaveznikom tudi polno zmago nad sovražno željo po moči in uničenju.

Viljem.

V zvezi s tem javljajo iz Berolina, da smatrajo ondodni merodajni krogi vsako nadanje mirovno pogajanje za popolnoma izključeno.

VSI INOZEMSKI POSLANIKI NA DUNAJU SO SE IZREKLI ZA SKORAJŠNJI MIR.

Vsi inozemski poslaniki na Dunaju so izrekli na novoletnem sprejemu svojih državljanov trdno prepričanje, da se bliža mir z velikimi koraki in da vojna ne bo trajala čez prvo polovico leta 1917. Tako javljajo razni nemški listi. Da na taka prorokovanja ni dosti dati, se je žal že prevečkrat izkazalo.

ZAMENJAVA PRVEGA IN DRUGEGA VOJNEGA POSOJILA.

Poštni hranilnični urad objavlja sledeče: Sijajni uspeh petega vojnega posojila in naraščajoče povpraševanje po takih glavničnih vrednostih sta bila finančnemu ministru v povod, da nudi lastnikom prvega in drugega vojnega posojila priložnost, da zamenjajo svoje zakladne listine proti novo izdanim zadolžnicam štiridesetletnega amortizacijskega petega vojnega posojila. V odloku, naslovljenem na poštno-hranilnični urad, so pogoji za izmenjavo določeni sledeče: 1. Sprejemna vrednost za prvo posojilo znaša 98:60 in za drugo vojno posojilo 94:75 za 100 K nominale, dočim so proračunjeni 40letni zakladni listi na 92 K za 100 K nominale. 2. Glede podelitve in plačila vojnega davka za peto vojno posojilo obstoječe ugodnosti je treba uporabljati tudi pri zamenjalnih operacijah. 3. Iz kurzničnih razlik po komadnih obrestih nastali zneski se povrnejo v gotovini, pri čemer so proračunjene komadne obresti z zneskom 92 vinarjev za 100 K nominale prvega vojnega posojila in 96 vinarjev za 100 K nominale drugega vojnega posojila. Zamenjavanje se prične 20. januarja in se konča koncem februarja 1917. Pri prvem vojnem posojilu so bili izdani le kratkoročni zakladni listi in radi tega so tudi osebe in korporacije, ki so dajale prednost trajnemu posojilu, subskribirale te zakladne liste. Od teh lastnikov je pričakovati, da se bodo radi poslužili te izmenjalne priložnosti proti dolgoročnim zakladnim listom.

STRAŠNE ŽRTVE.

Švicarski listi računajo, da je bilo v svetovni vojni dozdaj ubitih 4.600.000, ranjenih 11.200.000 in da je 3.400.000 invalidov. Napoleonove vojne so zahtevale vsak dan 235, vojna l. 1870/71 875, rusko-japonska vojna 292, zdaj pa zahteva vojna vsak dan 6336 mrtvih in ranjencev.

OTVORITEV DRŽAVNEGA SVETA NA POLJSKEM IN IZVOLITEV KRONSKEGA MARŠALA IN NJEGOVEGA NAMESTNIKA.

Dne 14. januarja t. l. opoldne so se zbrali v kraljevem gradu člani državnega sveta kakor tudi vladni komisariji obeh okupacijskih oblasti k otvoritveni seji dr-

žavnega sveta. Dalje so bili navzoči zastopniki avstro-ogrskje vojaške uprave in vnanjega ministrstva, zastopniki poljskih legij obeh generalnih gubernij in mnogo drugih veljakov. Generalna guvernerja Beseler in Kuk sta se pripeljala v vozu za galo, spremljana od častne eskorte. General Beseler je imel govor, tekom katerega je izvajal: »S sestankom državnega sveta se izvršuje prvi korak k uresničenju obljub manifesta dne 5. novembra 1916. Mi hočemo nadaljevati vojno do odločilne zmage. Naša zmaga bo tudi vaša zmaga. Naloga državnega sveta je, da ustvari red v državi kot podlago svobodnega narodnega razvoja in sigurnost pridobljene svobode. Prvo sredstvo za to je lastna armada, ki bo dala novemu kraljestvu že vnaprej notranjo jakost in varnost na zunaj.« Nato je govoril generalni guverner, izm. Kuk izražajoč želje avstrijske uprave za delovanje državnega sveta. Kuk je naglašal potrebo ustvaritve lastnih državnih organizacij in močne, dobro organizirane armade. Država, ki hoče obstojati, ne sme biti samo darilo usode. Narod sam mora s trdim naporom in požrtvovalnim delom sodelovati, ako si hoče priboriti državo. Pripravljen mora biti, da se bojuje in krvavi zanj, kajti potem bodo osramočeni upi nasprotnikov, ki ne verujejo v vstajenje Poljske. Na govore obeh guvernerjev je v odgovoril član državnega sveta Niemojowski, ki je izvajal: »Pozvali bomo poljski narod, naj nas podpira v naših težnjah. Od dobrohotnega pospeševanja Nemčije in Avstrije je odvisno v veliki meri realiziranje poljske vlade in deželnega zbora. Sestavitev narodne armade bo poleg dela za organizacijo poljske države naša glavna naloga. Mi smo si svesti zgodovinske misije, ki zahteva razširjenje naših mej na ozemlju, osvobojenem izpod ruskega jarma.« Nato je Beseler v svojem in imenu Kuka proglasil državni svet za otvorjen. Avstro-ogrski vladni komisar je sporazumno z nemškim zaprosil člane državnega sveta, naj se snidejo jutri k prvi seji, na kateri se izvolita kronski maršal in njegov namestnik. Drugi dan se je vršila prva seja državnega sveta v palači Krasinskega. Na tej seji se je izvolil za kronskega maršala Mikulovski, za namestnika pa Pomorski.

OKLIC POLJSKEGA DRŽAVNEGA SVETA POLJSKEMU NARODU.

Začasni državni svet poljski je izdal oklic, v katerem označuje za zgodovinsko nalogo poljskega naroda, da ustvari nanovo meje državi, katere neodvisnost sta izrekli vladarja nemške in avstro-ogrskje države, ter zgradi v obsegu sovražnika iztrganih dežel novo neodvisno domovino. Predno se bo izvolil narodni zastop in prevzel kraj vrhovno oblast, se bo bavil s to nalogo začasni državni svet. Le-ta bo skušal pripraviti čim prej ustanovitev zakonodajnega državnega zbora in ustavo državi, primerno zahtevam sedanjega časa, slonečo na enakopravnosti vseh državljanov. — Potrebna je ustanovitev številne krepke in disciplinirane poljske, armade, ki bo nanovo oživila nekdanjo slavo, ker je armada prvi pogoj, neodvisne države, tvoriteljica in braniteljica mej in ugleda Poljske. Ker še ni mogoča splošna dolžnost, se bodo za sedaj nabirali prostovoljci. Državni svet se bo bavil tudi z organizacijo poljske uprave ter olajšal prehod posameznih delov javne službe. — Važno nalogo vidi v razvoju gospodarske moči ljudstva ter razširjenju duševne in gmotne kulture. Žrtve, bremena in neprilike, ki jih zahte-

va vojna, bo državni svet omilil, kolikor bo mogel. Vendar je pričakovati še nadaljnih žrtev in bremen, da bo mogoče vojno končati srečno za Poljsko. Državni svet bo imel premagati še mnogo težkoč in njegovo delo bo imelo tem več sadov, kolikor bolj ga bo podpiral narod, ker državni svet ni politična organizacija, temveč zastopnik poljske države, vladna korporacija, ki bo veljala enako za vse državljane.

ZASEDENO SOVRAŽNO OZEMLJE.

Wolff poroča: Začetkom leta 1917. smo imeli zasedene sovražne zemlje: V Belgiji 29.000 km², v Franciji 22.310 km², Francozi so imeli zasedene nemške zemlje 900 km². V Rusiji smo imeli zasedenih 280.450 km², v Rumuniji 100.000 km²; Rusi so imeli zasedenih 28.231 km² avstrijske zemlje. V Srbiji so imele zasedene naše čete 55.867 km², v Črnigori 14.180 km², v Albaniji 20.040 km².

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIZ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Šolska mladina v Čemšeniku, 6 K; A. Jezeršek v Križah pri Trziču, 10 K; Vida Drufovčeva, učiteljica na Planini pri Cerknem na Goriškem, 10 K; Anton Cadež, katehet v Ljubljani, 5 K; Vinko Engelman, c. kr. učitelj na C. M. šoli v Trstu, 2 K; učiteljski zbor ljudske šole v Vrdeli, 25 K; ljudska šola v Barkovljah, 33 K; Anton Šeme, c. kr. učitelj na C. M. šoli v Trstu, 2 K; vodstvo ljudske šole v Rojanu, 12 K; IV. c razred deške ljudske šole sv. C. in M. v Trstu, 2 K 52 vin.; tedenske vinarke zbirke na ljubljanskih ljudskih šolah v solnčnem letu 1916, 7815 K 18 vin.; gdč. Fröhlichova v Ljubljani, 30 K; šolsko vodstvo v Zalogu, 9 K; skupaj 7322 K 79 vin.

V zadnji številki izkazanih 228.223 K 97 v. Danesi izkazanih 7.322 » 79 »

Doslej nabranih 235.546 K 76 v.

III. VOJNO POSOJILO.

Jožica Baloh - Šušteršičeva, učiteljica v Sp. Idriji sedaj v Polhovem gradu, 100 K; skupaj 100 K.

Dosedaj izkazanih 278.748 K 69 v. Danes izkazanih 100 » — »

Skupaj III. voj. posojilo 278.848 K 69 v.

V. VOJNO POSOJILO.

Vnanja uršulinska šola v Ljubljani, 200 K; Jožica Baloh-Šušteršičeva, učiteljica v Sp. Idriji sedaj v Polhovem gradu, 300 K; II. mestna deška ljudska šola v Ljubljani, 100 K; vodstvo deške ljudske C. M. šole v Trstu pri Sv. Jakobu, 500 K; potom šolskega vodstva na Colu, 26.000 K; po posredovanju šolskega vodstva v Jarenini na Štajerskem, 128.600 K; I. mestna deška ljudska šola v Ljubljani po posredovanju šolskega vodstva in učiteljskega zbora, 56.307 K; učiteljski zbor slov. ljudske šole na Vrdeli pri Trstu, 3600 K; učiteljski zbor mestne ljudske šole v Sv. Križu pri Trstu, 3000 K; učiteljski zbor slov. mestne šole v Rojanu, 2500 K; učiteljski zbor ljudske in meščanske šole v ulici Giulia, 1750 K; učiteljski zbor slov. mestne ljudske šole v Skednju pri Trstu, 1200 K; učiteljski zbor mestne ljudske šole na Katinari pri Trstu, 900 K; učiteljski zbor slov. mestne ljudske šole v Barkovljah, 8000 K; učiteljski zbor mestne ljudske šole v Bazovici, 500 K; učiteljski zbor mestne ljudske šole v Trebčah, 500 K; učiteljski zbor slovenske-

ga otroškega vrtca na Vrdeli, 250 K; deški ljudska šola C. M. D. na Acquedottu, 500 K; skupaj 234.807 K.

V zadnji številki izkazanih 58.000 K Danes izkazanih 234.807 »

Skupaj V. vojno posojilo 292.807 K

SREDNJE ŠOLE.

Josip Sušnik, dijak v Ljubljani, 200 K; skupaj 200 K.

Doslej izkazanih 45.854 K 11 v. Danes izkazanih 200 » — »

Skupaj 46.054 K 11 v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v »Učit. Tovarišu«: Za »Rdeči križ« itd. 235.546 K 76 v. III. vojno posojilo 278.848 » 69 » IV. vojno posojilo 2.759.338 » — » V. vojno posojilo 292.807 » — » Srednje šole 46.054 » 11 »

Končna vsota 3.612.594 K 56 v.

Engelbert Gangl.

K literarni 25letnici našega Gangla je napisal dr. J. Š. v zadnji 6. številki »Potnik« leta 1916 to-le lepo razpravo:

Petindvajsetletnica v vzvišeni službi za narodovo prosveto vzbujala čustva odkrite hvalečnosti v srcu vseh, ki so deležni uspehov tega idealnega dela. In Engelbert Gangl se pri tej priložnosti lahko z radostjo ozira na bogato žetev svojega truda, posvečenega predvsem slovenski mladini, stanovski organizaciji in našem leposlovju.

Prvim Ganglovim pesnitvam je kumoval Jos. Cimperman, »bogati siromak«, ki nam je vzgajal pesniške talente izza polpretekle dobe. Hvaležni učenec je postal svojemu blagemu učitelju v literarni črtici »Pozabljen pesnik«*) dostojen spomenik. Leta 1891 je v novemberski številki Ljubljanskega Zvona stopil Gangl, tedaj četrtoletnik ljubljanskega učiteljskega, prvič pred slovensko publiko. V naslednjih letih so se množili pesniški prispevki »Rastislava«, obzorje se mu širi, oblika postaja dovršenjša. Elegantno zbirko »Iz luči in teme« (1897) je kritika simpatično pozdravila. F. S. Finžgar jo je v »Dom in svet« priporočil »z lalčkim srcem slovenskemu občinstvu«, pesniku pa je zaklical: »Vztrajno naprej!« Poleg »Zvona« je pridno zalagal tudi »Dom in svet«, dokler mu je bil urednik dr. Fr. Lampé. V njem je pod zaglavjem »Na Gorenjskem« združil 23 lirskih pesmi (1896), iz katerih žari ljubezen do prirode. Temu ciklu so sledile »Arabeske«, 22 pesmi različnih motivov (1897, 1898), črtica »Moj prijatelj« in življenjepis slov. glasbenika Ant. Nedveda (1898). Njegove pesmi je tudi rada objavljala bivša »Slovenka«. — Kar mu je naklonila Muza v zrelejši, moški dobi, to se zrcali iz njegove obsežne zbirke »Moje obzorje« (1914); njega žarišče tvorijo globoko zasnovane, obširne sonate. »Zvonov« kritik A. Debeljak pravi: »Kot posrečene smatram vse one pesnitve, kjer poet opeva trud in trpljenje delavskih slojev. Z neobuzdano silo bruhajo te drastične družabne obtožnice: brez medlih in plehkih podob so ti izlivi bujne in burne domišljije izmed takih, ki so zmožni dovezetnega čitalca obsesti, zalezovati, preganjati...« (Ljubljanski Zvon, 1914, 384).

Prezreti ne smemo Ganglovih zaslug za našo dramatsko književnost. V sezonah 1898—1900 je pisal za »Slovenski Narod« poročila o slovenskih gledaliških predstavah ter o koncertih »Glasbene Matice«. V tistih letih je tudi priobčil več člankov o slovenskem gledališču v »Edinosti«. Dramatičnemu društvu je poslovenil več dram, med njimi Egmonta, in oper (Prenočišče v Granadi, Afričanka, Puščavnikov zvonček). Dne 14. in 15. novembra 1896 so pri koncertu »Glasbene Matice« predstavljali njegove »Materine sanje«, dramatsko sliko v enajstih prizorih, ki jo je napisal za šolsko družbo sv. Cirila in Metode. V arhivu Dramatičnega društva leži zakopana Ganglova dramatičnacija »Krst pri Savici«, ki so jo uprizorili na ljubljanskem odru ob stoletnici Prešernovega rojstva. Dramatski ciklus »Dolina solz« je s trodejanjo »Katko Poljakovo« in s »Sinom« vred preveden na češčino in hrvaščino ter čaka uprizoritve v Pragi in Zagrebu. Pri nas so »Sina« že nešteto krat igrali, s »Sadom greha« pa so se upali nastopiti doslej le še ameriški Slovenci v Čikagi.

Z Ganglovim imenom je najtesneje združena naša mladinska književnost v

*) Sedmo izvestje mestne višje realke v Idriji, 1908, str. 30—45.

Naš „Zvonček“.

V 12. številki letnika 1916 našega mladinskega lista »Zvonček« je napisalo uredništvo in upravnništvo te-le lepe besede:

Ob sklepu sedemnajstega letnika.

Predvsem prosimo vse prijatelje slovenske mladine, naj porabijo bližnje dneve v to, da poskrbe za pomnoženje številne plačujočih naših naročnikov. Vojna je tudi naš ljubi »Zvonček« hudo udarila. Po Primorskem so odpadli skoro vsi naši naročniki, tiskarski stroški so se povečali, papir se je silno podražil, nabava klišejev je v ceni mogočno poskočila. Letos smo spriča upadka naročnine in spriča povišanja vseh izdatkov komaj vzdrževali; prihodnje leto pa bomo mogli vzdržati le, ako nadomeste naši prijatelji to, kar nam je vojna vzela na dohodkih, oziroma povzročila na novih stroških. Vsak sedanjih naših naročnikov naj nam pridobi po enega novega naročnika; tisti pa, ki so imovitejši, naj iz ljubezni do slovenske mladine naročnini, ki znaša letnih 6 K, pri-

maknejo kakšno krono, da ohranimo mladini to, kar smo zanj pred 17. leti ustanovili in ji vkljub vsem težavam do danes zvesto ohranili! Upamo, da ne prosimo zaman! Pojdite vsi takoj na delo, pa bodo do novega letnika »Zvočkove« gmotne razmere zopet ugodne.

Pavel Flerè nam je že pred letom poslal »Slike iz živalstva«, ki jih pa zaradi obilice drugega blaga nismo mogli v tem letniku porabiti. S priobčevanjem teh »Slik iz živalstva« začnemo v prihodnjem letu.

Stric Tine nas je razveselil s spisom »Čudovite živali iz pradavnih in današnjih dni«, ki nam jih kaže v besedi in podobi. Tudi s tem spisom razveselimo svoje bralce v bodočem letniku. — Fleretov in strica Tineta spis se medsebojno dopolnjujeta, ne da bi pisatelj vedela eden za delo drugega. Oba spisa sta nekaj posebnega, česar v slovenski književnosti še nimamo. »Zvonček« se bo lahko ponašal z obema spisoma.

Od rokopisa o Bobu in Tediju, ki sta s svojimi burkami, zapletki in doživljaji zbužala letos toliko srčnega veselja, imamo še XIV., XV. in XVI. poglavje, ki jih

objavimo prihodnje leto. Pisatelju dr. Sorliju je »Zvonček« hvaležen za ta prispevek in upa, da ga tudi v bodoče ne pozabi.

Strica Pavla znameniti spis »Z delom se učimo!« ima obdelan razgovor o živilih, ki ga zaključimo prihodnje leto.

Pripovedne spise, pesmi in slike so nam poslali že dosedanja naši sodruzniki, dobili pa smo tudi od nadebudnih začetnikov dokaj lepega blaga.

Z najrazličnejšim, velezanimivim gradivom smo torej dobro založeni. Treba je samo, da nam da slovenska javnost na razpolago tistih gmotnih sredstev, ki omogočijo izvedbo naših načrtov. Po vojni pridejo tudi »Zvončku« boljši časi; samo sedaj ne smemo omagati. Zato se z zgoranjo prošnjo še enkrat obračamo do vseh, ki jim je izobrazba slovenske mladine na srcu!

Uredništvo in upravnništvo.

Tem vzpodbujajočim besedam nima drugoga dodati, nego da izrazimo trdno upanje, da slovenska javnost ne bo pustila, da bi omagal in utihnil »Zvonček« v hrušču sedanje vojne.

zadnjih dveh desetletjih. Leta 1896 je poklonil slovenski mladini »Pisanice«, bil je urednik (1901—1906) zopet oživljene Gabrščkove »Knjižnice za mladino«, dokler ni prenehala z 31. zvezkom. Nato je ustanovil mladinsko knjižnico, ki jo izdaja »Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta« ter je v njej izdal tri zvezke svojih zbranih spisov za mladino; pred kratkim je izročil temu društvu v rokopisu gradiva za tri nove zvezke. Na prošnjo Društva slovenskih književnikov in časnikarjev je napisal ob odkritju Prešernovega spomenika v Ljubljani knjižico »Slava Prešernu!« (1905), ki je doživela v enem letu dve izdaji. V njej je razgrnil naši mladini in širšemu občinstvu sliko življenja in delovanja pesnika Prešerna, ki je primerna razumevanju zlasti mladih bralcev, in ki jim naj ustvari »podlago nadaljnjemu proučevanju slovenske književne zgodovine«. — Izbral in uredil je pesmi Drag. Jesenka - T. Deksova (1904). Leta 1900 je začela izdajati »Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«. Zvonček, mladinski list s podobami, ki ga ureja Gangl že 17 let! Spretnemu uredniku bi bila težko izročena njegova usoda. Kdor pozna slične mladinske revije tujih, bogatejših narodov, ta ve ceni in spoštujeva naš Zvonček. V zgodovini naše mladinske književnosti mu ostane zagotovljeno častno mesto. — Za ljudske šole je sestavil »Drugo berilo« in »Tretje berilo s slovnico«, ki sta že 16 let v rabi po vsem slovenskem ozemlju. Mnogo Ganglovih člankov idejne vsebine je tudi v »Vestniku Idrijske sokolske župe«, v »Sokolskem vestniku« in v »Slovenskem Sokolu«; njegove članke strokovne vsebine je prinašal tudi naš »Popotnik«.

Gangl si je znal pridobiti ugledno mesto med slovenskimi pripovedniki. Razen krajših spisov leposlovnega značaja je napisal za Mohorjovo družbo dve obsežni povesti: »Veliki trgovec« in »Trije rodovi«. Med Belokranjce, svoje rojake, mu duška rada pohiti; posebno draga mu je »Metlika stara s tihimi domovi«, kjer je preživel svoja mlada leta. In tem svojim »prijateljem mladosti, tovarišem vesolja, bratom dela in naporov« je posvetil svoje »Bele rojake«, brezdvomno njegovo najboljšo leposlovno delo, ki izide v češkem prevodu kot listek v »Češkem Slove«.

Gangl je tudi najzaslužnejši organizator slovenskega naprednega učiteljstva. Ko se je vrnil z Dunaja, kjer je bil v letih 1900—1902 popolnjeval svoje študije na pedagogiju in hkrati tudi prevzel predavanja na vseučilišču, je prevzel leta 1903 za gosp. J. Dimnikom prenovljeno »Učiteljskemu Tovarišu« uredništvo, ki ga vrši torej že 14 let. Koliko zlatega časa in duševnih sil je zakopalih v teh letnikih, sluti le oni, ki je imel kedaj opraviti s takimi malo hvaležnimi posli... Kot odličnega govornik je na številnih glavnih skupščinah »Zaveze« ter kot poslanec v deželnem zboru odločno zastopal interese svojega stanu, ščitil njega ugled, se boril za ugodno rešitev gmotnega vprašanja učiteljstva... Za te njegove zasluge ga je imenovalo »Slovensko deželno učiteljsko društvo« za svojega častnega člana.

Naj ga spremlja ista »volja neubita« tudi v srečnejši bodočnosti!

Razpis učiteljskih mest na Štajerskem.

Kakor je bilo razvidno iz poročila zadnje Lehrerbundove seje, se je zastopnik Zveze, opirajoč se na izjave slov. učiteljev vojakov iz fronte, izrazil proti razpisu ter se potegoval za to, da se izda odredba, po kateri bi imeli vsi mobilizirani in nemobilizirani učitelji takoj po drugem izpitu vse pravice definitivno nameščenih, a oni z več ko 20. službenimi leti bi dobili posebne doklade. Na tak način bi bilo vsem pomagano, in po vojni, ki menda itak ne bo trajala več dolgo, imel bi vsak priložnost se prosto gibati in se potegovati za mesta po lastni volji. Zvezin zastopnik pa ni prodl s svojim predlogom, ker so bili nemški tovariši proti — že vedo zakaj — in tako bodo najbrž v kratkem razpisana vsa učiteljska in voditeljska mesta. Baje so se tudi nekateri slov. tovariši obrnili naravnost do graških učiteljev, potegujoč se za razpis, namesto da bi svoje mnenje izrazili Zvezi, ki zastopa v Gradcu naše skupne koristi. Ali še vedno ne vedo nekateri, kje so doma?

Opozoril bi, da vsi skup pozabljajo na mlajše tovariše, to je tiste, ki so morali koj po zrelostnem izpitu ali še prej k vojakom. Tudi tem se ne sme zgoditi krivica in gledati mora organizacija na to, da se jim vštejejo vsa leta.

Kako so z razpisi in nameščenjem zadovoljni na Kranjskem, nam govori uvodnik v 23. števil. »Tovariša«. Ta članek priporočam vsakemu, da ga še enkrat prečita, dolgo se pri tem ne bo mudil, a prazna stran pove več od najdaljših člankov.

Ker pride najbrž kmalu do razpisa, moramo skrbeti, da preprečimo krivice, ker tudi štajerski okrajni šolski sveti niso baš zelo tankovestni pri sestavi ternopredlogov ter se radi ozirajo na vse drugo, kakor na določbe, ki govorje pravici v korist. Navesti hočem nekaj določb, na katere bi se morali okrajni šolski sveti pri nameščanju ozirati. Slučaje, kjer se to ne zgodi, je javno pribiti in naznaniti vodstvu Zveze, ki naj zbira snov ter stori na primernem mestu potrebne korake.

V 5. zvezku Končnikove zbirke postav in odlokov se nahajajo odredbe c. kr. dež. šol. sveta od 19. 9. 1907, št. 3/4298/15, zadevajoč izvršitvene predpise šolskega in učnega reda. Tukaj naj omenim one, ki se nahajajo na 63. in 64. str.

Z ozirom na odlok c. kr. deželne šolskega sveta od 21. 1. 1892, št. 254 in od 12. 12. 1906, št. 5785 je dolžnost okrajnih šolskih svetov terna-predlog okrajnega šolskega nadzornika kot kompetentnega strokovnjaka te korporacije sprejeti v sejni zapisnik in v slučaju spremembe ali odklonitve njegovega predloga to posebej motivirati.

Terna-predlog se mora opirati na:

1. obseg in kvaliteto učne usposobljenosti,
2. službeno uporabnost in izvenšolsko obnašanje,
3. službeno starost,
4. posebno sposobnost za zaproseno mesto,
5. pri drugače jednaki sposobnosti in vrednosti tudi na uvažanje vredne posebne razmere prosilceve.

Ne more se odobravati, ako se okrajni šolski sveti ozirajo principiarno na prosilce lastnega okraja, čeravno se nahajajo zmožnejši prosilci iz drugih okrajev; ravnotako se ne sme izključiti drugače zmožnih prosilcev iz eksponiranih oddaljenih krajev z izgovorom, da za nje tam ni dobili namestnika.

Prosilci iz drugih kronovin ne smejo v interesu deželnega šolskega sklada in učiteljskega pokojniškega sklada imeti prednost pred domačimi zmožnimi prosilci.

Stran 66. »Osebo predstavljajo za zaproseno mesto pri članih šolskih oblastnih ni potrebno in se tudi ne želi.«

Čeravno se ne moremo popolnoma strinjati z vsemi tukaj navedenimi točkami, posebno z njih uvrstitvijo ne, bi se vendar godilo učiteljstvu mnogo manj krivice, ko bi se okrajni šolski sveti pri nameščanju ozirali na nje.

Posebno točka 3. naj bi stala na prvem mestu ali bila vsaj združena s prvo in popolnoma naj bi odpadlo »izvenšolsko vedenje«, ki ga tako radi izkoriščajo v to, da prezirajo politično drugače misleče osebe. Sploh pa moramo gledati na to, da se enkrat zavselej odpravi tajna kvalifikacija, ki je že tolikim škodovala. Ljudskošolski učenec dobi svoje javno izpričevalo, a učitelj ne sme vedeti, kako je napisan pri svojih oblastnih!

V 10. zvezku imenovane zbirke postav na strani 62. se nahaja odlok c. kr. deželne šolskega sveta od 23. 7. 1910, št. 3/5420/1 s sledečo vsebino:

»Osrednji odbor c. kr. Kmetijske družbe za Štajersko je tukaj zaprosil, da se na ljudskih šolah, v krajih, kjer se peča večinom s poljedelstvom, daje več pozornosti ustanovitvi in vzdrževanju kmetijskih - nadaljevalnih tečajev. Po takem naj se pri nameščanju »akih učnih mest, osobito v slučajih, ako je več prosilcev, daje prednost takim učiteljem, ki so iz poljedelskih krogov in o katerih je znano, da so poljedelskemu poklicu naklonjeni.«

O tem se obveščajo okrajni šolski sveti, da se ozirajo na izraženo željo.»

V 11. zvezku Končnikove zbirke postav pa se nahaja od 20. 7. 1911, št. 5050/1 sledeči odlok:

»Na vse mestne in okrajne šolske svete! Pri predlogih za nameščanje se je večkrat opazilo, da se ni oziralo na točko A, g. tukajšnjih izvršitvenih predpisov od 19. 9. 1907, št. 4289/15 k § 107, 109 in 110 def. šol. in učnega reda ter se je prezrla posebno učne moči, ki so usposobljene za meščanske šole v kljub zelo dobri kvalifikaciji napram siabeje kvalificiranim prosilcem.«

Ker je ena glavnih nalog šolskih oblastnih, učiteljstvo kvalitativno povzdigniti in njega stremljenje po nadaljni naobrazbi čim bolj podpirati, zato upliva zelo slabo, ako se ne ozira na najboljše kvalifikovane, kakor veleva dolžnost skrbeti za dobro šolstvo, ampak se vzamejo v terna - predlog manj dobre učne moči, s

čim se učiteljstvu omaje zaupanje in zbuditi napačno mnenje, da je višja naobrazba in posebna vestnost v službi naravnost ovira za dosego boljših mest.

Od okrajnih šolskih nadzornikov se tedaj pričakuje, da strogo varujejo njihovi skrbi izročene šolske interese in na svojo osebo odgovornost priporočajo v svojih referatih za sprejem v terna-predlog najbolj sposobne in najboljše kvalificirane učne moči ter od tega načela le takrat odstopijo, ako so ujemljeni pomisleki proti kakemu prosilcu. Na take pomisleke je v referatu opozoriti. Strokovna razsodba in skrb za kvaliteto šolstva posameznih okrajev daje nadzornikovemu referatu posebno veljavo ter je v bodoče vsakemu predlogu za nameščanje referat okrajnega šolskega nadzornika v originalu priložiti.

Kaj ne, res lepe odredbe v prilog šolstvu in učiteljstvu, a žal, da so, kakor mnogo drugih, le na papirju. Ako deželni šolski svet ne prisili okrajnih šolskih svetov, da se po njih ravna, je res škoda papirja, na katerem so tiskana. Ako se okrajni šolski sveti pri svojih predlogih ne ozirajo posebno na službeno starost in kvaliteto prosilcev, naj deželni šolski svet kratko predlog zavže ter iz vrste prosilcev podeli mesto tistemu, ki ga smatra po službeni starosti in sposobnosti za to najbolj pripravnega; na tak način bi bili okrajni šolski sveti prisiljeni postopati pravičneje.

Na naši organizaciji je, da nam pripori i tukaj pravice.

Vsako krivico v tem oziru je treba objaviti v naših listih, ker bi že to mogoče nekoliko pomagalo; še več pa je vredno, snov zbirati ter jo izročiti vodstvu organizacije, ki naj jo na primernem mestu uporabi.

Ministrstvo je umaknilo odlok o ustanovitvi tečajev in konvikta za goriške slovenske srednješolce v Kromerizu.

Tekom šolskega leta nas je presenetila vest, da namerava vlada ustanoviti v Kromerizu na Moravskem tečaje in konvikt za goriške slovenske srednješolce. Dolgo smo čakali na tako obvestilo, toda prišlo je tako pozno in v taki obliki, da ga nismo mogli biti mi, ki poznamo in občutimo v polni meri vso mizerijo goriškega begunskega vprašanja, nikakor vesel. Kako dolgo smo klicali po takih tečajih, po takem konviktu za naše slovenske srednješolce na našem jugu, v deželi sami. Prišlo je šolsko leto 1916/17. In stariši so morali pričeti misliti, kako spravijo svoje sinove v to ali ono šolo, samo da ne zgube tudi tega šolskega leta. In požrtvovalnosti in idealizmu slovenskih profesorjev se imamo zahvaliti, da smo dobili v Trstu pripravljane tečaje goriške slovenske gimnazije. Komaj se je našel v Trstu skromen prostorček za to našo neobgledno dete, komaj se je vsa zadeva, v kolikor so dopuščale skromne razmere, uredila, tedaj je zadonel klic: v Kromerizu. Že takrat smo zapisali, zakaj ne more biti vendar v Trstu tega konvikta, v Trstu slovenskih tečajev, ki bi bili deležni dobrot državne subvencije. Toda, ker nismo razvajeni in bi se tudi z najmanjšo stvarjo zadovoljili, smo se počasi sprijaznili tudi s to mislijo. Upali smo, da bo pričel drugi semester goriških slovenskih tečajev v letu 1916/17. že v Kromerizu. Posamezni dijaki tečajev v Trstu so si že nabavili tozadevne potne legitimacije. Toda sedaj je prišla vest, ki nas je zopet iznenadila, da je notranje ministrstvo umaknilo svoj tozadevni odlok z dne 20. oktobra 1916, št. 49.460, o ustanovitvi tečajev in konvikta za goriške slovenske srednješolce v Kromerizu. Vzrok: prenatano priglašencev in že obstoječi kurzi v Trstu.

Nočemo rekrimirati vseh teh dogodkov glede našega šolskega vprašanja. Želimo pa, da bi dalo notranje ministrstvo ono denarno svoto, ki je bila določena za podporo goriških slov. dijakov v Kromerizu, na razpolago vodstvu slovenskih gimnazijskih tečajev v Trstu. In tako bi dobili v Trstu konvikt in bi bilo za naše dijake in — profesorje boljše preskrbljeno. Te misli naj bi se oprijeli, to zahtevali in tudi dosegli.

Žalostno je, da se pri nas brigajo intenzivnejše za vprašanje goriških slovenskih izgnancev le posamezniki, ki so drugače še drugod z delom in žrtvami preobloženi.

Združeni poljski poslanci v »Poljskem kolu« in ravnotako tudi v skupnem klubu združeni ukrajinski parlamentarni zastopniki imajo pri svojem klubu poseben, stalen subkomite, kateremu je poverjena skrb za begunce.

Vojna traja dalje. Vsak dan ločitve od doma je izgnancu grenkejši. Praviijo, da dobimo parlament, zopetno ustavno življenje, da dobimo pri nas enoten klub združenih avstrijskih Jugoslovancev. Skrb za begunce je stvar celega naroda, vseh zastopnikov. Naj se ustanovi tudi pri našem bodočem skupnem slovenskem klubu poseben stalen pododbor, kateremu bo poverjena skrb za vse gospodarske, kulturne in narodne zadeve naših izgnancev. In naj se zgodi to kmalu!

Književnost.

Avstrijska slava v prvih dneh svetovne vojne. V c. kr. založbi šolskih knjig na Dunaju je izšla knjižica pod zgornjim naslovom. Spisal tovariš Pavel Flerer, nadučitelj v Letušu na Štajerskem. Lična knjižica obsega zbirko patriotskih črtic za mladino, ki pripoveduje dogodke iz prvih dni svetovne vojne. Knjižico je okrasil s slikami Maksim Gaspari. Cena 1 K 15 vin. Lepo delce priporočamo!

Nove slovenske umetniške razglednice. Umetniška propaganda je pravkar izdala serijo razglednic, reprodukcij en miniature po originalih slov. umetnikov. Zastopani so Jakopič, Sternen, Vavpotič, Tratnik, Klemenčič, Gaspari. Ugajali boste brezdvomno najbolj razglednici Gasparijev »Pri zibelci« in Tratnika »Materna radost«. Toplo priporočamo v nakup! Serija (10 razglednic) stane 2 K in se dobi po vseh večjih knjigarnah in v glavni zalogi pri g. Mariji Tičarjevi v Šelenburgovi ulici. — a.

»Popotnik« objavlja v 6. števil. svoje ga XXXVII. letnika 1916 to vsebino: 1. Cesar Franc Jožef I. 2. Novi cesar Karol I. 3. Dr. J. Š.: Engelbert Gangl. (K njegovi literarni 25letnici.) 4. I. Gradnik: Popotopna ljudska vzgoja. (Konec.) 5. Pavel Flerer: O bodoči vzgoji. (Konec.) 6. Dr. Ivan Lah: Pater Hipolit in njegov »Orbis pictus«. (Dalje.) 7. Iz šolskega dela: Induktivno izvajanje pri računanju krožnega obsega. — Matematično zemljepisje v ljudski šoli. 8. Slovtvo: Književne novosti. — Časopisni vpogled. 9. Franc Levce in Franc Hubad. — Šolstvo. — To in ono. — Za leto 1917. O dovršenem XXXVII. letniku našega »Popotnika« nam je obljubljena obširna ocena, ki jo objavimo v eni prihodnjih števil.

Napredak, naučna - pedagoška smotra. Izdaje Hrvatski pedagoško - književni zbor. Glavni urednik: Stjepan Basariček. Saurednici: Davorin Trstenjak i Josip Skavić. Sveska X. sadržaj: Umr'o kralj Franjo Josip I. — Teorijska pedagogija. Ivan Crnko: Higijena pluća i pravilno dihanje s obzirom na uzgajanje. Miloš Borojević: Dr. W. Lay o temeljima i principima škole akcije. — Praktična pedagogija. Antun Tunkl: Čitanka u službi povjesne obuke. Davorin Trstenjak: Mjerenje okom. Danijel Katić: Primjer obuke u računstvu. — Književna smotra. Obnovljenje naše školske knjige. — Izdanja Hrv. prirodoslovnog društva. — Jedna lijepa knjižica za djecu. — Odbor po pedagoškom svijetu. Davorin Trstenjak: Iz njemačke pedagoške literature. — Manji članci i bilješke Umr'o Teodor Ribot.

Srednješolske vesti.

Vojaški pouk v šolah. »Streffleurs Militärblatt« ve iz ukaza vojnega ministrstva z dne 31. decembra 1916., da bodo na predlog armadnega poveljstva in s privoljenjem učnega ministrstva uvedli v civilnih srednjih šolah pouk v vojaških disciplinah. Učili bodo oficirji po eno ali dve uri na teden, za kar bodo dobivali na leto 400 kron. Poučevali bodo o vojaški organizaciji in o vojaški službi ter razlagali navduševalne izglede iz sedanje vojne v svrhu povzdige patriotskega mišljenja. Poleg tega bodo imeli tudi predavanja o aktualnih vprašanjih z vojaškega stališča.

Za osirotele dijake, sinove padlih v vojni. Posredovalnica za goriške begunce v Ljubljani naznanja, da se je ustanovilo na Dunaju društvo, katero razteza svoje delovanje po celi državi in si je stavilo za nalogo, podpirati sinove v vojni padlih, v svrhu nadaljevanja njihovih študij. Naslov društva se glasi: »Studienfürsorge für Kriegswaisen und durch den Krieg notleidende Studenten. Wien, I., Wollzeile 16.«